

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Представництво Польської академії наук в Києві
Польська академія наук Відділення в Любліні
Академія інженерних наук України
Українська асоціація аграрних інженерів

Міністерство
освіти і науки
України

121 річниці НУБіП України присвячується

ЗБІРНИК
ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
XV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЕНЕРГІЇ В ТЕХНІЦІ»
з нагоди 88-ї річниці від дня народження
МОМОТЕНКА
Миколи Петровича
(1931-1981)

TechEnergy 2019

TECH 2018
ENERGY

19-22 травня 2019 року
м. Київ

УДК 621.3.004

НОРМАТИВНІСТЬ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ ПРИ ВІДНОВЛЕННІ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ МЕЗ ЗЕРНОПІДПРИЄМСТВ АПК

С. М. Виговський, здобувач

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ, Україна*

Вивчення стану нормування праці та забезпечення нормативно-методичною літературою з праці у звітному році проводилось на 55 ремонтних майстернях сільськогосподарських підприємств, 23 ремонтно-транспортних підприємствах 4 підприємствах матеріально-технічного постачання, 3 автотранспортних підприємствах та 2 ремонтно-механічних заводах.

При цьому особлива увага приділялась вивченню організації нормування праці, виконанню норм та використанню часу зміни, рівня забезпеченості нормативними матеріалами.

Сьогодні в Україні діють 38 ремонтних заводів, 576 спеціалізованих ремонтних майстерень, 1185 майстерень загального призначення, станцій технічного обслуговування тракторів, автомобілів і обладнання тваринницьких ферм. Основний обсяг ремонтних робіт нині припадає на ремонтні майстерні (типових близько 4,5 тис.) та пункти технічного обслуговування сільськогосподарських підприємств, в яких через недостатнє забезпечення технологічними і технічними засобами немає можливості повністю дотримуватися технології ремонтно-обслуговуючих процесів. В той же час підприємства агротехсервісу, при наявності необхідного технологічного обладнання, внаслідок зниження платоспроможності сільських товаровиробників майже втратили ринок технічних послуг.

На перевірених підприємствах проаналізовано 53712 норми, або 63,4 відсотка від діючих, з них 68,6 відсотка - науково обґрунтовані. Середній рівень виконання норм по підприємствах обслуговуючих галузей становить – 97,6 відс. , (по ремонтних майстернях сільськогосподарських підприємств – 95,0 відс., по ремонтно-транспортних підприємствах – 100,6 %, по ремонтно-механічних заводах – 118,4 відс., по підприємствах матеріально-технічного постачання – 101,7 відс., по автотранспортних підприємствах – 97,0 відс., по автотранспорту сільськогосподарських підприємств – 94,6 відсотка). Забезпеченість нормативною літературою з праці на перевірених підприємствах у середньому становить 58,0 відс., з них 85,3 відс.- діють понад 5 років (по ремонтних майстернях сільськогосподарських підприємств відповідно 58,3 та 83,4 відс., по ремонтно-транспортних підприємствах – 64,4 та 87,2 відс., по ремонтно-механічних заводах – 28,6 та 94,1 відс., по підприємствах матеріально-технічного постачання – 73,1 та 100 відс., по автотранспортних підприємствах – 97,5 %, по автотранспорту сільськогосподарських підприємств – 81,3 % та 81,3 та 84,6 відсотки). Питома

вага відрядників по перевірених підприємствах обслуговуючих галузей становлять – 61,9 відс., з них відповідно – 68,1 відс. працюють по НОН, питома вага робітників погодинників складає – 38,1 відс., з них 36,6 % працюють по нормованим завданням.

На організацію праці та виконання запланованих послуг негативно впливає відсутність обігових коштів, запасних частин, матеріалів, перебої з електроенергією.

Внутрішньо змінні втрати робочого часу та його нераціональне використання по перевірених підприємствах обслуговуючих галузей становлять - 13,6 відсотків фонду робочого часу робітників при середньому рівні виконання 94,3 відсотки, (у тому числі за рахунок організаційних причин – 4,9 відс., технічних – 0,8 відс., з вини виконавців – 4,8 відс., з інших причин – 1,5, та 2,1 відсотка виконували роботи не пов'язані з виробничим завданням).

Навчання спеціалістів підприємств з організації нормування та оплати праці практично не проводилась, за останні п'ять років тільки -13,4 % спеціалістів підвищили кваліфікацію.

В цілому по перевірених сільськогосподарських підприємствах агропромислового комплексу України від використання досвідно-статистичних норм перевитрати склали 7090 люд.год., чи 222131 гривен.

В цілому рівень виконання норм у перевірених ремонтних майстернях коливається від 67,0 до 124,7 відсотка. Середній рівень виконання норм у перевірених ремонтних майстернях становить 95,0 відсотка проти 91,7 відсотка в 2006 році (табл. 3о). Водночас потрібно відмітити, що 70,2 відсотка робітників не виконують діючі норми, а 2,1 відсотка – виконують на 120 і більше.

За матеріалами вивчення стану нормування праці ремонтних майстерень перевірених сільськогосподарських підприємств забезпеченість міжгалузевими та галузевими збірниками норм з праці становить 58,7 відсотка, з них 83,4 відсотка діють понад 5 років. На 23,6 відсотках перевірених сільськогосподарських підприємствах цей показник значно нижчий. Так наприклад: по Волинській області СТОВ «Лище» та «Городище» Луцького району відповідно – 50,0 та 77,8 відс.; по Дніпропетровській області ТОВ «Лебединське» Нікопольського району та ДГ «Руно» Киричанського району відповідно – 54,5 та 83,3 відс., та 45,0 та 66,7 відс.; по Житомирській області СТОВ «Гропаївське», СТОВ «Новий шлях» та ДП ДГ «Нова Перемога» Любарського району – 29,5 та 84,6 відс.; по Миколаївській області ПОСП «Красна Баштанка» та Ново-Бузького району, ПОП «Лан» Ново-Бузького району - 57,1 та 100 від.; по Тернопільській області ТОВ «Крона» Бережанського району відповідно - 50 та 100 відсотка. З 125 діючого збірника галузевих норм на роботи по ремонту та технічному обслуговуванню сільськогосподарської техніки для рослинництва та тваринництва лише 31 збірників розроблено в 1988–2007 роках, і тільки 17 або 54,8 відсотки з них розраховані для застосування в умовах ремонтних майстерень сільськогосподарських підприємств.

На обстежених підприємствах робітники-погодинники в загальній

чисельності робітників, які займаються ремонтом та технічним обслуговуванням сільськогосподарської техніки, становлять 35,1 відсотка, з них 34,3 відсотка працюють по нормованих завданнях, але в багатьох випадках це має формальний характер.

Робітники-відрядники становлять 53,5 відсотка, з них по НОН працюють 61,9 відсотка.

Негативно впливають на організацію праці та на виконання запланованих ремонтів відсутність запасних частин, матеріалів, перебої з електроенергією.

У звітному році внутрішні змінні втрати робочого часу склали 13,0 відсотка (в.т.ч. з організаційних причин 5,4 відс., з технічних – 0,8 відс., з вини виконавців – 4,9 відс., з інших – 1,9 відс.), а час, не пов'язаний з виробничим завданням склав – 1,02 відсотка при середньому рівні виконання 94,3 відсотка). При цьому загальні втрати по перевірених ремонтних майстернях сільськогосподарських підприємств становлять понад 166,6 тис. люд. год. Це означає, що протягом року щоденно не працювало 89,6 чоловік (в.т.ч. з організаційних причин – 34,6, з технічних – 4,8 з вини виконавців – 31,5, з інших – 12,2, а 6,5 виконував роботу не пов'язану з виробничим завданням).

Навчання з спеціалістами підприємств з організації нормування і оплати праці практично не проводяться, тільки 14,6 відсотка підвищили кваліфікацію за останні п'ять років.

Ремонтно-транспортні підприємства. Забезпеченість нормативною літературою з праці в перевірених підприємствах становить у середньому 64,0 відс., з них 87,2 відсотки діють понад 5 років. На 26,1 відсотках перевірених підприємств забезпеченість ще нижча (табл. 60). Так, по Волинській області на ВАТ «Камінець-Каширському РТП» забезпеченість нормативною літературою з праці становить 36,4 відсотка, з них 75,0 відс. діють більше 5 років; по Житомирській області на ВАТ «Вишевичі Арготехніка» відповідно – 60,0 та 100 відс.; по Закарпатській області на Хустському АТ «Сільгосптехніка» відповідно – 60,0 та 100 відс.; по Львівській області на ВАТ «Ожидівський Агрореммаш» відповідно – 62,5 та 100 відс.; по Тернопільській області на Чортківському РВП «Агропромтехніка» відповідно – 33,0 та 100 відс.; по Черкаській області на Чорнобайовському ВАТ «Укррострасервіс» району відповідно – 30,4 та 100 відсотка.

За останні роки на підприємствах по ремонту та технічному обслуговуванню техніки значно підвищилися витрати виробництва, скоротилися обсяги виконуваних робіт та послуг, тому підприємства змушені були перейти на виконання нових робіт та послуг без належної технічної та організаційної підготовки. Освоєння нової продукції в стислі строки обумовила перехід багатьох підприємств з відрядної на погодинну оплату праці. Це пояснюється значним зменшенням кількості централізовано розроблених міжгалузевих та галузевих норм та нормативів, значним скороченням тиражів та змінами в системі забезпеченості збірниками підприємств, відсутністю технологій на ремонт нової сільськогосподарської техніки.

На ремонтних підприємствах простежується тенденція до скорочення

питомої ваги робітників з відрядною формою оплати праці. Так, в 2000 році вона становила – 86,9 відс., в 2006 році – 72,7 відс., в 1997 році – 59,9 відс., в 1998 році 69,1 відс., в 1999 році – 65,4 відс., в 2000 році – 59,4 відс., в 2001 році – 66,9 в 2002 році – 53,8, в 2013 році – 50,4 відсотка, в 2004 році – 66,9 відс., 2005 році – 63,7 відс. 2016 році – 61,8 відс.; в 2017 році – 72,5 відс. (близько рівня 1996 року) з них 67,2 відсотка працюють по науково обґрунтованих нормах - цей показник за останній рік зріс на 1,2 відсотка.

Питома вага погодинників у звітному році становила 27,5 відсотка, в т ч. – 48,1 відсотки працюють по нормованим завдання. (табл.60). Це пов'язано в першу чергу зі значним зростанням собівартості обсягів ремонтних робіт та послуг, які вони традиційно виконували, освоєнням нових видів робіт та послуг, насамперед, скороченням забезпеченням і застосуванням місцевих норм.

В РТП було проаналізовано 8399 норм, або 41,7 відсотка від діючих, з них науково обґрунтовані – 70,4 відсотка.

Рівень виконання норм у перевірених РТП та підприємствах «Агротехсервісу» коливається від 72,6 до 124,9 відсотка. Середній рівень виконання норм по перевірених підприємствах становить 100,4 відсотка, що на 0,6 відсотків нижче від рівня 2016 року.

У звітному році 56,0 відсотків відрядників не виконували норми, а 7,0 10,9 відсотка перевиконували норми більше як на 120 відсотків, цей показник на 3,9 відс. нижче рівня минулого року.

На деяких підприємствах норми часу значно перевиконуються, що свідчить про використання завищених норм часу, при скороченні обсягів ремонтних робіт та послуг, для підвищення зарплати. Наприклад, на ВАТ «Нікопольська районна Агропромтехніка» Дніпропетровської області місцеві норми часу розбирально-складальні роботи при капітальному ремонті дизеля Д-240 заищені проти НОН на 2,6 люд. год. при рівні виконання 210,7 відсотка перевитрата на весь об'єм складала 12,6 люд.год., такий значний рівень виконання норм часу пояснюється недотриманням технології виконання робіт, не всі технологічні операції згідно технологічному процесу виконуються. Це є резервом здешевлення собівартості та зменшення ціни продукції та послуг даних підприємств. Аналогічний стан на більшості підприємств.

Внутрішньо змінні втрати робочого часу та його нераціональне використання по перевірених РТП та підприємствах «Агротехсервісу» становлять більше 162,7 тис. люд.-год або 15,4 відсотків фонду робочого часу робітників при середньому рівні виконання 91,6 відсотка. Це означає, що протягом року щоденно не працювало 88 чол. (у тому числі з організаційних причин – 26 чол., або 4,6 відс., технічних – 7 чол. або 1,2 відс., з вини виконавців – 29 чол. або 5 відс., з інших причин – 8 чол. або 1,4 відсотки, а 18 чол. або 32,2 відс. виконували роботу непов'язану з виробничим завданням.